

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Lze smlouvy na veřejné zakázky považovat za smlouvy uzavřené adhezním způsobem? - 2. část

V první části článku jsme dospěli k dílčímu závěru, že v případě smluv na plnění veřejných zakázek mohou být všechny podmínky pro aplikaci ochranných ustanovení podle § 1798 a násl. OZ[1] o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem naplněny současně a nelze tedy bez dalšího vyloučit možnost jejich aplikace.

S ohledem na skutečnost, že v průběhu zadávacího řízení nemá dodavatel reálnou možnost bránit se nevýhodným ujednáním obchodních podmínek, a to ani prostřednictvím institutu námitek podle § 241 a násl. ZZVZ[2] nebo návrhu na přezkum podle § 250 ZZVZ, zaměříme se v této části článku zejména na to, jak se po uzavření smlouvy na plnění veřejné zakázky bránit zvláště nevýhodným doložkám podle § 1800 odst. 2 OZ.

Využití jiných ochranných ustanovení o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem bude z našeho pohledu spíše ojedinělé, neboť § 1799 OZ se vztahuje na doložky odkazující na podmínky mimo text smlouvy (v případě smluv na plnění veřejných zakázek přichází v úvahu např. odkaz na interní předpisy zadavatele) a § 1800 odst. 1 OZ se vztahuje na doložky čitelné se zvláštními obtížemi a doložky pro osobu průměrného rozumu nerosumitelné, které jsou platné, pokud slabší straně nepůsobí újmu nebo prokáže-li druhá strana, že slabší straně byl význam doložky dostatečně vysvětlen.

Zvláště nevýhodná ujednání

Ustanovení § 1800 odst. 2 OZ stanoví následující: „*Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, která je pro slabší stranu zvláště nevýhodná, aniž je pro to rozumný důvod, zejména odchyluje-li se smlouva závažně a bez zvláštního důvodu od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech, je doložka neplatná. Vyžaduje-li to spravedlivé uspořádání práv a povinností stran, soud rozhodne obdobně podle § 577*“.

Pro posouzení, jestli je doložka zvláště nevýhodná, lze vzít v úvahu vyváženost plnění (vyjma ujednání o předmětu plnění a ceně), proporcionalitu (přiměřenost zejm. sankčních či omezujících ujednání) a reciprocitu (má-li silnější strana určitá sankční či modifikační oprávnění, přičemž se přihlíží k tomu, zda smlouva přiznává obdobná oprávnění rovněž slabší straně).[3] Vodítkem pro posouzení zvláště nevýhodné doložky mohou být také pravidla sloužící ochraně spotřebitele (zejm. § 1813 OZ[4] a § 1814 OZ[5]), avšak intenzita takové nevýhodnosti musí být vyšší než je zakázána u spotřebitelských smluv, což je dáno tím, že spotřebitel požívá vyšší ochrany než slabší strana adhezní smlouvy, která není spotřebitelem.[6] Pro úplnost připomínáme, že dodavatel může být za splnění určitých podmínek slabší stranou (viz první část článku), ale nebude nikdy spotřebitelem při uzavírání smlouvy na plnění veřejné zakázky.

Je-li zjištěna zvláštní nevýhodnost doložky ve smlouvě, je dále nezbytné zkoumat, zda existuje rozumný důvod pro takovou doložku, kdy zákonodárce demonstrativně uvádí, že rozumný důvod

absentuje, pokud se smlouva odchyluje závažně a bez zvláštního důvodu od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech. Rozumný důvod může být dán také v případě, kdy existuje souvislost mezi nevýhodnou doložkou a dalšími smluvními ujednáními, která tuto nevýhodnost vyvažují (doložku je nutno posuzovat v kontextu celé smlouvy, nikoli izolovaně).[7] Na druhou stranu případná neplatnost zvláště nevýhodného ujednání se bude týkat jen toho-kterého ujednání, nikoliv celé smlouvy, je-li možné předmětné ujednání oddělit od zbytku smlouvy (srov. § 576 OZ). Obvyklost bude posuzována podle toho, zda se ve smlouvách na obdobné plnění taková podmínka standardně sjednává, avšak s přihlédnutím k tomu, že v určitých případech mohou být i obvykle sjednávány podmínky zvláště nevýhodné. Relevantní v tomto ohledu také může být, nakolik a nakolik důvodně se ujednání odchyluje od dispozitivních ustanovení zákona.[8]

Namítání neplatnosti zvláště nevýhodného ujednání

Neplatnost zvláště nevýhodného ujednání musí dodavatel namítat, a to vznesením námítky neplatnosti ve smyslu § 586 OZ. Takové neplatnosti se dodavatel může domáhat například (určovací) žalobou nebo námítkou v rámci své obrany proti uplatněnému právu v řízení před soudem. Není však zcela jasné, zda se relativní neplatnosti dle OZ lze dovolávat výlučně u soudu, či i mimosoudně, kdy někteří autoři zastávají názor, že tvrdit a prokázat neplatnost lze jen v soudním řízení,[9] zatímco jiní tvrdí, že takový výklad není správný a mimo jiné poukazují na stanovisko soudce Nejvyššího soudu[10], který uvádí, že: „Nový zákoník sice namísto ‚dovolání se‘ hovoří o ‚námítce‘ relativní neplatnosti, to lze však vyložit i tak, že nejde o nic víc než o změnu terminologie; ani ze zákona, ani z důvodové zprávy totiž nevyplývá, že by chtěl zavést obecně relativní neplatnost nepřímou, kterou je třeba uplatnit jen u soudu. ... Pokud by uvedený ‚nový‘ výklad převládl, pak by bylo patrně třeba paradoxně konstatovat, že občanský zákoník 1964 v této věci plnil uvedené cíle lépe než občanský zákoník nový.“[11] To by znamenalo, že k dovolání se neplatnosti ujednání postačuje, aby řádná námítka neplatnosti došla druhé smluvní straně. Námítka neplatnosti přitom musí vyjadřovat skutečnost, že jde o uplatnění relativní neplatnosti, a označovat vadu právního jednání, která jeho relativní neplatnost způsobila.[12]

Domníváme se však, že v případě smluv na plnění veřejných zakázek bude neplatnost deklarována/vyslovována spíše až v řízení před soudem, neboť je obtížné si v praxi představit, že zadavatel obdrží námítku neplatnosti a nebude se bránit.

Z ustanovení § 1800 odst. 2 OZ *in fine* dále vyplývá, že soud může při oprávněném vznesení námítky neplatnosti uspořádat (moderovat) práva a povinnosti tak, aby došlo k jejich spravedlivému uspořádání a byla zachována platnost právního jednání, tedy platnost smlouvy nebo jejich ujednání. Případně nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud na návrh dlužníka snížit dle § 2051 OZ, které je k § 1800 odst. 2 OZ speciální.

Ujednání o smluvní pokutě

Dle § 1800 odst. 2 OZ lze ve vztahu ke smluvní pokutě posuzovat zvláštní nevýhodnost co do důvodu sjednání smluvní pokuty, avšak v případě nepřiměřené výše smluvní pokuty se uplatňuje zmíněné speciální ustanovení § 2051 OZ. Vedle nepřiměřenosti smluvní pokuty se lze v praxi setkat též s její neurčitostí, pokud například není zřejmé, zda má být smluvní pokuta vyjádřena v procentech počítána z ceny bez DPH, nebo včetně DPH. V takovém případě máme za to, že pokud ujednání umožňuje dva různé výklady, mělo by být vykládáno v neprospěch toho, kdo jej do smlouvy vložil, tj. zpravidla v neprospěch zadavatele, což potvrzuje také Nález Ústavního soudu IV. ÚS 182/01 (188/2001 USn.)[13], který stanoví následující: „*Jsou-li ve smlouvě použity formulace a pojmy, které lze vykládat rozdílně, jeví se být spravedlivým vykládat je v neprospěch toho, kdo je do smlouvy zakotvil.*“ Takový závěr koresponduje rovněž s § 36 odst. 3 ZZVZ, dle kterého zadavatel nesmí přenášet odpovědnost za správnost a úplnost zadávacích podmínek na dodavatele. Dodáváme však,

že ujednání v obchodních podmínkách je třeba vykládat v kontextu zadávací dokumentace jako celku.

Závěr

Po uzavření smlouvy na plnění veřejné zakázky dodavateli náleží, byla-li smlouva uzavřena adhezním způsobem, právo bránit se zvláště nevýhodným ujednáním ve smyslu § 1800 odst. 2 OZ, a to vznesením námitky neplatnosti. Samotná zvláštní nevýhodnost ujednání však není dostačující a je potřeba rovněž zkoumat, zda pro takové nevýhodné ujednání existuje rozumný důvod, resp. zda se takové ujednání obvykle ve smlouvách uzavíraných v obdobných případech vyskytuje. Namítaná neplatnost bude podle našeho názoru spíše deklarována/vyslovována až rozhodnutím soudu, přestože nevylučujeme možnost mimosoudního namítání neplatnosti. Proto je třeba předem pečlivě prostudovat návrh smlouvy, zvážit možná rizika a případně na zvlášť nevýhodné ujednání upozornit v rámci žádosti o vysvětlení zadávací dokumentace, byť tím zpravidla nedojde ke změně obchodních podmínek.

V případě nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty lze namísto neplatnosti navrhnout její snížení podle § 2051 OZ. Soud může dle § 1800 odst. 2 OZ využít svého moderačního práva také v jiných případech, vyžaduje-li to spravedlivé uspořádání práv a povinností.

Mgr. Milan Friedrich,
koncipient

[MT Legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Jugoslávská 620/29
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 866 555
Fax: +420 222 866 546
e-mail: info@mt-legal.com

[1] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

[2] Zákon č. [134/2016](#) Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

[3] PETROV, Jan. § 1800 [Nečitelné, nesrozumitelné a zvláště nevýhodné doložky ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem]. In: HULMÁK, Milan, PETROV, Jan, LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil, ŠILHÁN, Josef, DÁVID, Radovan, RICHTER, Tomáš, LASÁK, Jan. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 352 - 353.

[4] § 1813 OZ: „Má se za to, že zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem

přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.“

[5] § 1814 OZ: „Zvláště se zakazují ujednání, která

- vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy,
- spotřebitele zavazují plnit, zatímco podnikateli vznikne povinnost plnit splněním podmínky závislé na jeho vůli,
- umožňují, aby podnikatel nevydal spotřebiteli, co mu spotřebitel vydal, i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře či od ní odstoupí,
- zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoli,
- zakládají podnikateli právo vypovědět závazek bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby,
- zavazují spotřebitele neodvolatelně k plnění za podmínek, s nimiž neměl možnost seznámit se před uzavřením smlouvy,
- dovolují podnikateli, aby ze své vůle změnil práva či povinnosti stran,
- odkládají určení ceny až na dobu plnění,
- umožňují podnikateli cenu zvýšit, aniž bude mít spotřebitel při podstatném zvýšení ceny právo od smlouvy odstoupit,
- zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele,
- přenášejí na spotřebitele povinnost prokázat splnění povinnosti podnikatele, kterou mu ukládají ustanovení o smlouvě o finanční službě, nebo
- zbavují spotřebitele jeho práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen.“

[6] PETROV, Jan. Občanský zákoník: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony, s. 1886. ISBN 978-80-7400-747-7

[7] Tamtéž, s. 353.

[8] Tamtéž.

[9] ZUKLÍNOVÁ, Michaela: Následky neplatnosti [online]. Právní prostor [cit. 22. 4. 2020]. K dispozici >>> [zde](#).

[10] ČECH, Petr: Jak relativní je neplatnost v novém občanském zákoníku [online]. Legal News. Prosinec 2014, Glatzova & Co. [cit. 23. 4. 2020]. K dispozici >>> [zde](#).

[11] Spáčil, J.: Některé sporné otázky relativní neplatnosti v novém občanském zákoníku, Právní rozhledy, 5/2014, str. 172 - 177.

[12] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. 32 Odo 722/2003; nebo Jaroslav

Svejkovský, Eva Kabelková, Martin Vychopeň a kol. § 586 [Následky neplatnosti]. In: Jaroslav Svejkovský, Eva Kabelková, Martin Vychopeň a kol. Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 138.

[13] Nález Ústavního soudu [IV. ÚS 182/01](#) (188/2001 USn.) byl vydán za účinnosti předchozí právní úpravy, která však pravidlo contra proferentem (tj. pravidlo, že výraz, který připouští různý výklad, se vykládá v neprospěch toho, kdo jej užil jako první) upravovala obdobně, a proto je na místě ustanovení § 557 OZ stále vykládat obdobným způsobem ve světle tohoto Nálezu Ústavního soudu.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - DUBEN 2026](#)
- [Prokazování dostupnosti technického vybavení při zadávání veřejných zakázek - limity sdílení technického vybavení](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - BŘEZEN 2026](#)
- [Zdrojové kódy jako „pojistka“ proti vendor-lock-inu: judikatorní korekce a její meze](#)
- [Spolupráce zadavatele a developera z pohledu rozhodovací praxe ÚOHS a plánovacích smluv](#)
- [Listinné nabídky v éře elektronizace: přestupek, nebo legitimní postup?](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - ÚNOR 2026](#)
- [Změna poddodavatele v průběhu zadávacího řízení](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - LEDEN 2026](#)
- [Metoda Design & Build na poli veřejných zakázek](#)
- [Požadavek zadavatele na prokazování referencí prostřednictvím staveb občanské vybavenosti ve světle rozhodovací praxe](#)